

КУЗЬМІНСЬКИЙ І. Ю.

<https://orcid.org/0000-0002-7873-0965>

Національна музична академія України
імені П. І. Чайковського (Київ, Україна);
kuzminskyi.ivan@gmail.com

КАПРАЛЬ М. М.

<https://orcid.org/0000-0002-3718-3475>

Львівське відділення Інституту української археографії та
джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (Львів, Україна);
m.kapral@yahoo.com

**СПІВ У ЛЬВІВСЬКІЙ БОГОЯВЛЕНСЬКІЙ ЦЕРКВІ
(ВІД ВИТОКІВ ДО КІНЦЯ XVIII СТОЛІТТЯ)**

Завдяки нещодавнім знахідкам з'явилася можливість дослідити музичну діяльність Львівського Богоявленського братства. Найвні документи свідчать, що вже у 1650-х роках у цій церкві, де з кінця XVI століття вже існувало церковне православне братство, практикували багатоголосий спів. Важливість цього дослідження полягає у тому, що воно демонструє типову музичну практику у периферійній українській міській церкві ранньомодерного часу. Результати аналізу можна сміливо екстраполювати і на інші невеликі міські церкви давньої України.

Ключові слова: фрактовий спів, Ірмолої, колядка, співаки, регенти, парафіяни.

2016 року вийшла друком книга Мирона Капраля «Богоявленське братство Львова у XVIII ст.: дослідження та матеріали». До написання праці автор залучив фахівців з різних професійних галузей, як-то працівників музеїв, бібліотекарів, архіваріусів, істориків тощо. Проте співоча складова спадщини Богоявленського братства залишилася недослідженою. Сьогодні з'явилася можливість спільного її дослідження музикологом та істориком. Ця праця повинна стати додатком до вже виданої книги.

Документи, які стосуються співочої практики у Богоявленській церкві будуть досліджуватися вперше. Більшість поданих документів та відомостей про музику датуються XVIII століттям, проте окремі джерела сягають XVI та XVII століть.

Перша достовірна відомість про Богоявленську церкву відноситься до середньовіччя і датується 24 січня 1386 року [5, XII]. Незважаючи на відсутність документальних свідчень, у дослідників не виникає сумнівів, що богослужіння у руських, тобто українських храмах у цей час відбувалися зі співом. Це твердження цілком доцільно застосовувати і щодо Богоявленської церкви. Припущення про богослужбовий спів у цій церкві підкріплюються певними документальними свідченнями. У середині XV століття до Богоявленської церкви купувалися богослужбові книги, серед яких могли бути і зразки із екфонетичною або знаменною безлінійними нотаціями. У 1540-х роках тут було організовано «переписування шести богослужбових Міней» [5, XIII]. Незабаром, у 1546 році при церкві було

організовано школу для дітей, тому не зайвим буде припустити, що у співочому житті церкви, окрім священиків, також могли брати участь малолітні учні.

Кінець XVI століття відзначився активізацією музичного життя у православних храмах Речі Посполитої. У Львові головним православним храмом була Успенська церква, якою опікувалося однойменне братство. А 16 січня 1591 року, завдяки грамоті київського митрополита Михайла Рогози, було організовано і Богоявленське братство. Ця грамота була створена за взірцем Львівського Успенського братства. Проте не лише грамота стала прикладом для наслідування. Парафіяни Богоявленського братства, разом з іншими передміськими львівськими братствами, проводили суголотну та узгоджену діяльність з організаційною та культурною практикою міського Успенського братства. Насамперед це стосується школи та шпиталю. Між братчиками цих двох братств встановилися патрональні взаємини, «у випадку конфліктних ситуацій богоявленські братчики мали звертатися до старшого Успенського братства» [5, XIV–XV]. Зважаючи на такі взаємини, цілком доречним буде припустити, що за зразком Успенського братства нову співочу практику було запроваджено і в Богоявленській церкві. Це могло статися в останні два десятиліття XVI або на початку XVII століття.

Відійшовши від гіпотез та припущень, звернімося до фактів, які безпосередньо засвідчують співочу практику у церкві Богоявленського братства. У 1710 році у книжку-конволют були оформлені статті-артикули про внутрішній устрій братства. Проте ці статті були створені раніше – 1658 року, а 1710 року вони були лише повторно переписані [5, XXII]. Таким чином, дію положень цього документу слід переносити щонайменше на середину XVII століття. У Артикулі 7: Про збереження церемоній на службі Божій братській цього документу йдеться про те, що «Служба Божа має відбуватися у назначений день з дияконом та фрактовим співом» [5, 256].

У цьому фрагменті використано поширений у музичному житті Європи ранньомодерного часу характерний термін «фракт»¹. Цей термін використовували для позначення багатоголосої та одноголосої музики із періодичним метром, на противагу специфічним метричним правилам у григоріанській монодії. У XVII столітті цей термін широко використовували і в українських джерелах². Зокрема, у 1686 році вчителю школи Львівського Успенського братства було видано документ «Інструкція, дана вчителю Львівської школи», де у восьмому пункті було зазначено: «У той час, коли на хорах фрактом співати будуть, аби на крилосі такого відзначив» [2, 437]. За часів Інокентія Винницького, єпископа Перемишльської єпархії, «фрактову музику» було офіційно затверджено та рекомендовано для застосування на теренах усієї єпархії. У документі Статут перемишльської капітули, складений єпископом Інокентієм Винницьким 18 жовтня 1687 року було зафіксовано: «До тих трьох капітульних урядників уряджаємо четвертого, з грецького першоджерела – уставника, а згідно західної церкви – кантора. Його обов'язок – керувати церковним, або крилосовим хором, як у читанні, так і у щоденному хоральному співі, так і на щорічні свята фрактову музику уряджаємо, а також процесії належного порядку і дотримуватися всіх пристойностей» [8, 237]. Цей самий термін неодноразово вживав і автор музично-теоретичного трактату «Мусикійська граматика» Микола Дилецький. Термін «фракт» зустрічається у кожній з відомих дослідникам редакцій цієї праці. Тут він записаний не польською

¹ Синонім терміну фракт (*cantus fractus*) – фігуральний (*cantus figuralis*).

² Термін «руський» вживається для позначення українсько-білоруських історичних земель.

чи латинкою, як це було у двох попередніх наведених документах, а кирилицею, у транслітерованій формі – «фракт», а також у перекладі – «ламаний спів». У так званій Строганівській редакції трактату 1679 року Микола Дилецький прирівнює терміни «фракт» та «партес» і натомість протиставляє їм «ірмолойний спів», так само, як це було зроблено у статуті Інокентія Винницького: «сиречь гласы, подобают ирмологиону по чину церковному, но не ламающагося пения, сиречь единого по другим грядущаго речами и с нотами наследствующе, иже именуется фракт, или инако партес» [9, 124]. Природа цього тлумачення не оригінальна, подібні трапляються у багатьох музично-теоретичних трактатах Європи, але безпосереднім джерелом для Музикійської Граматики послужив трактат віленського автора Зигмунта Лявксміна *Ars et praxis musica*, який був надрукований у типографії Віленської єзуїтської академії 1667 року¹. З. Лявксмін викладав у Віленській єзуїтській академії, де навчався Микола Дилецький. У трактаті З. Лявксміна термін «фракт» вжито у латинській формі, тобто «*cantus fractus*». Протиставленням до нього виступає термін «*cantus choralis*», тобто григоріанський спів: «*Agendum est primo de cantu plano, qui etiam Choralis & Gregorianus vocatur. In eo enim principia musica facilius proponuntur & exercentur, & ab eo velut a fundamento ascendendum est ad Fractum, qui plus Artis habet*» («Спочатку розглянемо кантус планус, який також називається Хоральним або Григоріанським співом. Бо на ньому легше навчитися основам музики, а потім від них, як від фундаменту, піднятися до Фрактус, який потребує більшої майстерності») [14, 49]. Згідно з іншими формулюваннями, вжитими З. Лявксміном, термін «фракт» слід розуміти не лише як багатоголосну музику, але і як одноголосну з тактами, тобто з регулярним метром, на відміну від григоріанського хоралу, де такої регулярності не було.

Про музичну практику у Богоявленській церкві у XVIII столітті залишилося значно більше відомостей. Після генеральної візитації цієї церкви львівським офіціалом о. Мойсеєм Богачевським 11 жовтня 1743 року за старим стилем було укладено документ, згідно з яким серед богослужбових книг числилися «два нотні Ірмолої, один друкований та один рукописний» [5, 272]. Друкований екземпляр безперечно походив з єдиного на той часу осередку друку Ірмолоїв, друкарні Львівського Успенського братства². Правдоподібно, що цей друкований зразок походив з числа тих, які були видані 1700 року, тобто з числа першодруків. Проте, Ірмолої у Богоявленській церкві існували ще на початку століття. У Книзі видатків Богоявленського братства (1705–1791) у 1705 році було записано один з Ірмолоїв: «на оправу для Ірмолоя» [5, 108]. 1713 року було оправлено ще один Ірмолої [5, 13]. Те саме було зроблено у 1734 та 1764 роках [5, 153; 5, 208]. Існування Ірмолоїв у Богоявленській церкві вказує на те, що братчики дбали не лише про святковий фрактовий спів, але і про щоденний хоральний (одноголосий). Також завдяки цим відомостям стає більш предметним розуміння, куди поширювало свою друковану продукцію Львівське Успенське братство, монополіст на ринку друкованих Ірмолоїв.

Окрім монодичних богослужбових книг, в архівах Богоявленської церкви зберігся важливий зразок фрактового співу. Йдеться про відому і поширену по сей день колядку Радуйтеся вси людіе. Вербальний текст цієї колядки (без нот) був записаний 23 травня 1705 року³, тобто вже після оголошення Львівською єпархією

¹ Детально про це: Kuzminsky I. [13].

² Детально про це у: Ясіновський Ю. [12].

³ Зберігається у: Львівський історичний музей. Відділ фондів (документи), спр. 122, арк. 57 зв.

приєднання до унії¹. На основі порівняння почерків М. Капраль дійшов висновку, що записав цю колядку багаторічний писар Богоявленського братства Іван Полянський, який 1709 року був обраний до уряду братства як старший братчик [5, 5–6]. Як зазначає дослідниця О. Зосім, у російських книгосховищах найдавніший список колядки Радуйтеся вси людіє походить з кінця XVII століття². Ця колядка також відома з українських рукописів XVIII–XIX століть. Загалом найдавніші українські списки колядки датувалися 1730-ми роками³ та другою половиною XVIII століття [3, 70–71], а це означає, що серед зразків з українських теренів список колядки з архіву Богоявленського братства є найстаршим. О. Зосім визначила, що колядка Радуйтеся вси людіє виконувалася на мелодію популярної європейської пісні XIV століття *Puer natus*, принаймні про це свідчить один з нотних зразків, що зберігається у книгосховищі Російської Федерації [4, 85].

Хто ж виконував фрактовий та монодичний спів у Богоявленській церкві? Відповідь на це питання допоміг дати документ, який був знайдений відомим істориком, дослідником давнього українського малярства Володимиром Александровичем. У 1691 році маляр і старший братчик Богоявленського братства Михайло Кадишевський мав судовий процес із Яцком Занкевичем й, зокрема, сказав йому: «...я давніше вписаний до братства і краще вмію співати і читати, ніж ти у церкві» [1, 59–60]. Цей приклад, суголосний тій практиці, яка існувала, наприклад, у Луцькому братстві, коли окрім монахів місцевого монастиря та учнів братської школи, у церковному співі брали участь місцеві шляхтичі, парафіяни церкви. Найдавніше ж свідчення про цю практику у середовищі православних храмів Речі Посполитої датується кінцем XVI століття і походить з Віленського Святотроїцького монастиря, що засвідчено у життєписі уніатського Полоцького архієпископа Йосафата Кунцевича. Після його смерті, для беатифікації, серед його знайомих ретельно збиралися свідчення про його життя. Ось що згадує про архієпископа отець Геннадій Хмельницький, який був з ним знайомий з 1599 року: «Я часто бачив його в уніатській церкві Св. Трійці, до якої він у будні заради побожності заходив кілька разів, а в святкові дні перебував постійно. А тому, що тоді було ще в звичаї, що на криласах співали такі самі міщани, то Слуга Божий, через гарний голос та знання наспівів став їхнім провідником» [11, 85–86]. Практика церковного співу парафіянами відсилає нас до думок про протестантські впливи у православних церковних громадах, що загалом підтверджується цілим рядом різноманітних документів.

Джерела XVIII століття свідчать, що до співу у Богоявленській церкві залучали і запрошених співаків. Цілком можливо, що така практика була властива виключно для XVIII століття. Інформація про запрошених співаків зафіксована у Книзі видатків (1705–1791). У 1707, 1710 та 1711 роках п'ять разів по 1 золотому для співаків почергово видавали дякові та бакалавру [5, 111; 5, 115–116; 5, 117; 5, 121]. Виступи запрошених співаків на церковні свята відбувалися нечасто. Якщо у 1707 році назву свята, в якому брали участь співаки, не вказано, то вже у 1710 році були згадані свята Сходження Святого Духа та Богоявлення Господнього (храмове свято). У 1712 році дякові для співаків було видано лише 18 грошей, а у 1714 – ще менше – 10 грошей [5,

¹ Старші Богоявленського братства склали католицьке Сповідання віри у липні 1700 року, що зрештою приблизно в цей самий час зробили й інші передміські братства Львова.

² Зберігається у: Российская национальная библиотека, ф. Титова, № 4172, 43 зв.

³ Зберігається у: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, ф. Маслова, № 48, 10 зв.

124; 5, 126]. Не зрозуміло, з чим було пов'язане таке зменшення суми, проте вже у 1731 році на співаків виділили вдвічі більше, ніж раніше, тобто 2 золотих [5, 149].

Ситуація змінилася ближче до середини XVIII століття, коли у церкві з'явилася посада регента, керівника хору. Про це свідчать регулярні виплати у Книзі видатків Богоявленського братства від 1741 до 1787 року¹. Віднині відомості про запрошених співаків цілковито відсутні. У зв'язку із цим, можна припустити, що разом із появою регента, у церкві на постійній основі існував хор. З Книги видатків випливає, що співова практика цього часу не обмежувалася лише співом на свята. Тепер регент отримував платню за спів на хорах, на Службі Божій, на похоронах, на жалобних месгах та на процесіях. Про осіб регентів не збереглося жодних відомостей, крім одного випадку, коли регента заміняв якийсь студент Єзерський.

Останнє, що можна почерпнути з документів Богоявленського братства – це відомості про жінок, парафіянок церкви, чиї чоловіки були музикантами. До 1729 року відноситься згадка про дружину музиканта Вавржинця – «Вавржинцева музичися» [5, 32], а 1777 року записано дружину учасника якоїсь музичної капели з прізвиськом Карпінський: «дружина капеліста Карпінського» [5, 98].

Як вже зазначалося, історію церковного співу будь-якого окремо взятого храму слід починати від часу першого проведеного у ньому богослужіння. Інша справа, що далеко не завжди про це залишилися документальні свідчення. Одним з таких «мовчазних» храмів донедавна була Львівська Богоявленська церква, проте після нещодавніх архівних пошуків та публікації джерел з'явилася можливість документально дослідити і музичний аспект її діяльності. Якщо документи XIV–XVI століття дають підстави говорити лише про гіпотетичну співова практику у церкві, то вже щодо XVII–XVIII століть документи демонструють беззаперечні факти. Ці свідчення є цінними, передусім, через те, що описують співова культуру у типовій периферійній українській церкві Львова. Отримані результати можна сміливо екстраполювати і на інші маленькі міські українські церкви. Окрім цього, завдяки цьому дослідженню руйнується хибне уявлення про те, що розвинена співова культура у Львові існувала виключно в Успенській церкві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Александрович В. Львівський осередок українських малярів другої половини XVII століття // З історії західноукраїнських земель. Львів, 2015. Вип. 10–11. С. 37–70.
2. Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый временной комиссией для разбора древнихъ актовъ, состоящей при Киевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ Генераль-Губернаторѣ. Акты, относящіеся къ исторіи Галицко-русской православной церкви (1423–1714 г.г.). Киев, 1904. Часть первая. Томъ X. 28+967 с.
3. Барокові духовні пісні з рукописних співаників XVIII ст. Лемківщини / Вступ, упоряд. і комент. О. Гнатюк. Львів : Місіонер, 2000. 336 с.
4. Зосім О. Західноєвропейська духовна пісня на східнослов'янських землях у XVII–XIX століттях. Київ : НАКККіМ, 2009. 204 с.
5. Капраль М. Богоявленське братство Львова у XVIII ст. : дослідження та матеріали. Львів : Літературна агенція «Піраміда», 2016. ХCV+328 с.
6. Львівський історичний музей. Відділ фондів (документи), спр. 122.
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, ф. Маслова, № 48.

¹ Капраль М. Богоявленське братство Львова у XVIII ст. С. 162–164, 172, 174, 176, 189–190, 205, 207, 209–212, 214–215, 217–218, 220–225, 227, 230, 232, 234, 237–240.

8. Партесна музика Перемиської єпархії : Рукописні уривки середини XVII – початку XVIII століття / Упорядники, вступне слово В. Пилипович, Ю. Ясіновський; ідентифікація уривків, реконструкція партитури, передмова О. Шуміліна [Пам'ятки сакральної музики Перемиської єпархії, т. 3]. Перемишль, 2015. 258 с.
9. Российская государственная библиотека, ф. 173, № 107.
10. Российская национальная библиотека, ф. Титова, № 4172.
11. Соловій М., Великий А. Святий Йосафат Кунцевич: його життя і доба. Торонто : Видавництво ОО. Василян 1967, 326 с.
12. Ясіновський Ю. Львівські нотні першодруки // КАЛОФОНІЯ. Наук. зб. з історії церковної монодії та гимнографії, 2002. Число 1. С. 25–36.
13. Kuzminsky I. Joint and Divergent Elements in the Vilnius Treatises of the Second Half of the 17th Century: Musical Grammar by Mykola Dyletsky and Ars et Praxis Musica by Sigismundus Lauxmin // Lietuvos muzikologija, 2012. T. 13. P. 103–117.
14. Liauksminas Ž. Ars et praxis musica / Parengė Vytautas Jurkštas. Vilnius : Vaga, 1977. 480 p.

REFERENCES

1. Aleksandrovysh, V. (2015). L`vivs`ky`j oseredok ukrayins`ky`x malyariv drugoyi polovy`ny` XVII stolittya [Lviv center of the Ukrainian painters of the second half of the 17th century]. In: Z istoriyi zachidnoukrayins`ky`x zemel`. L`viv. Vy`p. 10–11, pp. 37–70 [in Ukrainian].
2. (1904). Arhiv Yugo-Zapadnoy Rossii, izdavaemyiy vremennoy komissiey dlya razbora drevnih aktov, sostoyaschey pri Klevskom', Podolskom' i Volyinskom' General'-Gubernatore. Aktyi, odnosyaschiesya k' istorii Galitsko-russkoy pravoslavnoy tserkvi (1423–1714 gg.) [Archive of South-West Russia, published by the provisional commission for the analysis of ancient acts, which is administered by the Governor of Kyiv, Podolye and Volhynia. Acts relating to the history of the Galician-Russian Orthodox Church (1423–1714)]. Kiev. Part one. Vol. 10, 28+967 p. [in Russian].
3. (2000). Barokovi dukhovni pisni z rukopysnykh spivanykiv XVIII st. Lemkivshchyny [Baroque spiritual songs from the manuscript compilations of the XVIII century from Lemkivshchyna]. Vstup, uporyad. i koment. O. Hnatyuk. L`viv : Misioner, 336 p. [in Ukrainian].
4. Zosim, O. (2009). Zakhidnoyevropeys'ka dukhovna pisnya na skhidnoslov"yans'kykh zemlyakh u XVII–XIX stolittiyakh [Western European spiritual song in the East Slavic lands in the 17th–19th centuries]. Kyiv : NAKKKiM, 204 p. [in Ukrainian].
5. Kapral', M. (2016). Bohoyavlens'ke bratstvo L'vova u XVIII st. : doslidzhennya ta materialy [Epiphany Brotherhood of Lviv in the 18th century: research and materials]. L`viv : Literaturna ahentsiya «Piramida». XCV+328 p. [in Ukrainian].
6. L`vivs'kyi istorychnyy muzey. Viddil fondiv (dokumenty) [Lviv Historical Museum. Department of funds (documents)], spr. 122.
7. Natsional'na biblioteka Ukrayiny imeni V. I. Vernads'koho [Vernadsky National Library of Ukraine], f. Maslova, № 48.
8. (2015). Partesna muzyka Peremys'koyi yeparkhiyi : Rukopysni uryvky seredyny XVII – pochatku XVIII stolittya [Partes music of the Diocese of Przemyśl: manuscript excerpts from the middle of the 17th – early 18th centuries]. Uporyadnyky, vstupne slovo V. Pylypovych, Yu. Yasinovskyy; identyfikatsiya uryvkiv, rekonstruktsiya partytury, przedmova O. Shumilina [Pam`yatky sakral'noyi muzyky Peremys'koyi yeparkhiyi, t. 3]. Peremyshl', 258 p. [in Ukrainian].
9. Rossiyskaya gosudarstvennaya biblioteka [Russian State Library], f. 173, № 107.
10. Rossiyskaya natsionalnaya biblioteka [Russian National Library], f. Titova, № 4172.
11. Solovij, M, Vely`ky`j, A. (1967). Svyaty`j Josafat Kuncevy`ch: jogo zhy`ttya i doba. Toronto : Vy`davny`chtvo oo Vasy`liyan, 326 p. [in Ukrainian].

12. Yasinovs'kyi, Yu. (2002). L'vivs'ki notni pershodruky [Lviv's first printed musical notes]. In: KALOFONIYA. Naukovyy zbirnyk z istoriyi tserkovnoyi monodiyi ta hymnografii. Chyso 1, pp. 25–36. [in Ukrainian].

13. Kuzminsky, I. (2012). Joint and Divergent Elements in the Vilnius Treatises of the Second Half of the 17th Century: Musical Grammar by Mykola Dyletsky and Ars et Praxis Musica by Sigismundus Lauxmin. In: Lietuvos muzikologija. T. 13, pp. 103–117 [in English].

14. Liauksminas, Ž. (1977). Ars et praxis musica (Parengė Vytautas Jurkštas). Vilnius: Vaga, 480 p. [in Lithuanian].

Стаття надійшла до редакції 21.11.2017 р.

Ivan Kuzminskyi

<https://orcid.org/0000-0002-7873-0965>

Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine);

kuzminskyi.ivan@gmail.com

Myron Kapral'

<https://orcid.org/0000-0002-3718-3475>

Lviv Branch of the M. S. Hrushevsky Institute of

Ukrainian Archeography and Source Studies (Lviv, Ukraine);

m.kapral@yahoo.com

SINGING AT THE LVIV EPIPHANY CHURCH (FROM THE ORIGINS TO THE END OF THE 18TH CENTURY)

The history of church singing of any particular temple should be started from the time of the first divine service held in it. Another thing is that such service is not always accompanied by documentary evidence. One of such "silent" churches until recently was the Lviv Epiphany Church, but thanks to the diligent and thorough work of the Ukrainian historian Myron Kapral', there was an opportunity to explore the musical aspect of its activities through documents. The importance of this article is that it demonstrates a typical musical practice in the peripheral Ukrainian church of the early modern era.

The purpose of the study is to collect and analyze documents and other written sources concerning singing practices in the church. All available sources are investigated for the first time.

Results and conclusions. It was discovered that in the 1650s, polyphony singing was already practiced in this church. In the early 1700s, the printed and hand-written linear (modern staff notation) Irmologions were kept in the church. In addition, among the documents of the brotherhood, has been preserved the manuscript with the verbal text of the Christmas carol (kolyadka) Raduytesya vsi lyudiye, dated by 1705. This list of carols is the oldest among Ukrainian sources. Thanks to the Book of Expenditures (1705-1791) of the Lviv Epiphany Brotherhood, we have information about singers and conductors of the church. Also, from the expenditure documents of the brotherhood, we can draw some information about several Lviv musicians, probably parishioners of the church.

Keywords: cantus fractus, Irmologion, kolyadka, singers, conductors, parishioners.

Кузьминский И. Ю.

<https://orcid.org/0000-0002-7873-0965>

Национальная музыкальная академия Украины
имени П.И. Чайковского (Киев, Украина);
kuzminskyi.ivan@gmail.com

Капраль М. М.

<https://orcid.org/0000-0002-3718-3475>

Львовское отделение Института украинской археологии и
источниковедения им. М. С. Грушевского НАН Украины (Львов, Украина).
m.kapral@yahoo.com

**ПЕНИЕ ВО ЛЬВОВСКОЙ БОГОЯВЛЕНСКОЙ ЦЕРКВИ (ОТ ИСТОКОВ
ДО КОНЦА XVIII ВЕКА).**

Историю церковного пения любого отдельно взятого храма следует начинать со времени первого проведенного в нем богослужения. Другое дело, что далеко не всегда эта мысль сопровождается документальными свидетельствами. Одним из таких «молчаливых» храмов до недавнего времени была Львовская Богоявленская церковь, однако благодаря кропотливой и тщательной работе украинского историка Мирона Капралья появилась возможность документально исследовать музыкальный аспект ее деятельности. Актуальность этой статьи заключается в том, что она появляется почти синхронно с историческим исследованием, в качестве дополнения. Цель исследования – собрать и проанализировать документы и другие письменные источники, касающиеся певческой практики в церкви. Все имеющиеся источники исследуются впервые. Методология исследования заключается в применении описательного, сравнительного и историко-логического методов.

Главные результаты и выводы исследования. Обнаружено, что уже в 1650-х годах в этой церкви практиковали многоголосое пение. В начале 1700-х годов в церкви хранились печатный и рукописный линейные Ирмологионы. Кроме этого, среди документов братства сохранилась рукопись с вербальным текстом колядки Радуйтеся вси людие, датированная 1705 годом. Этот список колядки является древнейшим среди украинских источников. Благодаря Книге расходов (1705–1791) Львовского Богоявленского братства перед нами предстают сведения о певцах и регентах церкви. Также с расходных документов братства можно почерпнуть некоторую информацию о нескольких львовских музыкантах, вероятно прихожан церкви. Важность этой статьи заключается в том, что оно демонстрирует типичную музыкальную практику в периферийной украинской церкви раннего нового времени.

Ключевые слова: фрактовое пение, Ирмологионы, колядка, певцы, регенты, прихожане.